

امکان سنجی توسعه ی اگروتوریسم (Agro Tourism) در ایران (مطالعه موردی؛ شالیزارهای استان مازندران)

سکینه فاضلیان^{۱*}، شیدا آیینی^۱، حامد رفیعی^۲، عاطفه نصیری نیا^۱ و مجید محمدی^۱

چکیده

با توجه به اهمیت توریسم و اکوتوریسم و همچنین افزایش اهمیت بخش کشاورزی در سالهای اخیر در جهان، امروزه استفاده تفریحی از فعالیت های کشاورزی نظیر چشم انداز شالیزارها و توسعه ی عبارتی به نام اگروتوریسم مورد توجه قرار گرفته است. از طرف دیگر توسعه ی فعالیت های گردشگری روستایی و اگروتوریسم به دلیل اینکه منجر به افزایش درآمد کشاورزان منطقه و بهبود سطح رفاه روستائیان خواهد شد، از اولویت ویژه ای برخوردار است. مطالعه ی حاضر به امکان سنجی توسعه اگروتوریسم در شالیزارهای استان های شمالی کشور می پردازد. در این مقاله امکان استفاده تفریحی از شالیزارهای استان های شمالی کشور بویژه توسط گردشگران غیر بومی مورد توجه می باشد. روش دستیابی به نتایج استفاده از مدل کیفی لوجیت بوده است. به منظور رسیدن به اهداف این مطالعه به پرسشگری از ۳۲۸ گردشگر از جامعه آماری مورد مطالعه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در این پژوهش اثر متغیرهایی همچون فاصله از روستا، هزینه سفر، درآمد خانوار، سن، جنسیت، تحصیلات، تعداد افراد خانوار، جاذبه ها و علاقه مندی به اگروتوریسم، مورد بررسی قرار گرفت. نتایج این مطالعه نشان داد که متغیر جاذبه های گردشگری بیشترین تأثیر را بر پذیرش مبالغ پیشنهادی داشته است. ارزش اگروتوریسم در شالیزارهای استان مازندران، با توجه به مطالعه انجام شده و نتایج حاصل از برآورد داده ها برای هر فرد عدد ۸۹۹۲/۳۳۴ ریال می باشد. در پایان توصیه می شود که در مناطقی که امکان عبور و مرور گردشگران وجود دارد، با فراهم آوردن امکانات حمل و نقل مناسب به توسعه اگروتوریسم و در نهایت افزایش رفاه روستائیان توجه خاصی شود.

واژگان کلیدی: اگروتوریسم، روستا، شالیزارها، مازندران، مدل لوجیت

طبقه بندی JEL: Q5، Q51، Q56

مقدمه

با توجه به تقاضای روزافزون مردم به تفرجگاهها و مراکز تفریحی، تجزیه و تحلیل در مورد این مساله از نقطه نظر اقتصادی و اجتماعی و بررسی کامل خواسته های مردم و همچنین پیش بینی نیازهای تفرجگاهی و اوقات فراغت در آینده کاری است که با وجود دشواری، به علت ضرورت امر، الزامی است (دهقانیان و فرج زاد، ۲۰۰۲). واژه گردشگری نخستین بار در سال ۱۸۱۱ در مجله انگلیسی اسپورتینگ آمد. در آن زمان این لغت به معنای مسافرت به منظور تماشای آثار تاریخی و بازدید از مناظر طبیعی برای کسب لذت به کار می رفت (محلای، ۲۰۰۱). امروزه صنعت گردشگری در جهان توسعه فراوانی یافته است و بسیاری از کشورها از این رهیافت توانسته اند وضعیت خویش را تا حد درخور توجهی بهبود بخشیده و بسیاری از مشکلات خود از قبیل

به ترتیب دانشجوی کارشناسی اقتصاد کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری، دانشجوی کارشناسی اقتصاد کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری، دانشجوی کارشناسی اقتصاد کشاورزی دانشگاه تهران، دانشجوی کارشناسی اقتصاد کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری، دانشجوی کارشناسی اقتصاد کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری

niloofar.fazelian@yahoo.com

بیکاری، پایین بودن سطح درآمد سرانه و کمبود درآمد ارزی را پوشش دهند. بسیاری از کشورها این صنعت پویا را به عنوان منبع اصلی درآمد، اشتغال زایی، رشد بخش خصوصی و توسعه ساختار زیربنایی می دانند (چاگ وای گی^۳، ۱۹۹۸). صنعت گردشگری امروزه به قدری در توسعه اقتصادی، اجتماعی، کشورها اهمیت دارد که اقتصاد دانان آن را «صادرات نامرئی» نام نهادند (رضوانی، ۱۹۹۵). کشور ایران از نظر منابع طبیعی جزء ۱۰ کشور برتر دنیا می باشد که می تواند از اثرات حاصل از گردشگری در کاهش مشکلات بیکاری و درآمد اقتصادی بهره مند شود، اما با توجه به آمارهای موجود ایران از این فرصت بهره کافی را نبرده است. بطوری که تنها در میان کشور های اسلامی رتبه دهم را دارا می باشد (ابوالحسنی نژاد، ۲۰۰۳). یکی از این منابع که می تواند بسیاری از تهدید ها را به فرصت تبدیل کند منابع موجود گردشگری در محیط روستاها می باشد در مجموع در گردشگری روستایی، باید از فراغت بعنوان یک روش برای رسیدن به توسعه روستایی استفاده کرد. کشاورزی اولین جنبه ای است که باید مورد ملاحظه قرار گیرد. این جنبه با مناظر طبیعی، جذابیت های دیگر گردشگری و فرهنگ محلی همراه می باشد. توریسم روستایی مزایایی برای کشاورزان فراهم می کند، اما تنها بر روی طبیعت و محیط تمرکز نمی کند بلکه برای جذب مشتری نیز جهت یابی گردیده است. و تلاشهایی برای تدارک دیدن یک خدمات بسیار خوب برای بازدید کنندگان صورت گرفته است. گردشگری روستایی در معنای کلاسیک نوعی از فعالیت های توریستی است که در آمد اضافی را برای آنها می که شغل اصلی مانند (کشاورزی و صنعت) دارند را فراهم می آورد (سزابو^۴، ۲۰۰۵).

گردشگری روستایی به عنوان یک فعالیت تفریحی اجتماعی، در نیمه دوم قرن هجدهم در انگلستان و اروپا ظاهر شد. قبل از آن هم مناطق روستایی مورد استفاده فعالیت های تفریحی قرار گرفته بودند، اما شرکت در این فعالیت های تفریحی محدود به اقشار برتر جامعه بود. در قرن نوزدهم و بیستم به دلیل توسعه حمل و نقل و سهولت جابجایی، راه یابی به روستا آسان شد. رشد سریع تقاضا برای گردشگری روستایی از سال ۱۹۴۵ آغاز شد. البته در همین زمان گردشگری روستایی شاهد رشد برجسته و گردشگری بین المللی شاهد رشد جمعیت بود و افزایش تقاضا برای گردشگری روستایی تا اندازه ای منجر به توسعه گردشگری شد (شارپلی^۵، ۲۰۰۱).

در بحث انواع گردشگری می توان گردشگری روستایی را به دو شکل گردشگری کشاورزی و گردشگری فرهنگی بیان کرد. در گردشگری کشاورزی جهانگردان نزد خانواده های مزرعه نشین اقامت و درباره ی فعالیت های مزرعه داری دانش کسب می کنند یا با اقامت در مزارع گرمسیری درباره ی زندگی و فعالیت های مردم آنجا اطلاعاتی می آموزند، یا با زندگی در روستاهای ماهیگیری و در خانواده ی ماهیگیران همراه آنان به سفرهای ماهیگیری می روند.

در تعریف گردشگری فرهنگی هم می توان گفت در گردشگری فرهنگی هدف اصلی گردشگر دیدن جلوه های فرهنگی یک مقصد از قبیل مراسم، رفتارها، نمایشنامه ها، نمایشگاهها، هنر و موسیقی آن است. در مناطق در حال توسعه، اماکن مذهبی، یا کارگاه های صنایع دستی، از جمله جاذبه های فرهنگی برای گردشگران است (کاظمی، ۲۰۰۶). از حدود شش دهه پیش گردشگری کشاورزی به عنوان یکی از انواع گردشگری در جهان مطرح شد. این نوع گردشگری به دلیل داشتن مزایای بی شماری از جمله آرامش موجود در آن، استفاده از محصولات تازه ی باغی، همکاری متقابل کشاورزان و مردم، هوای تازه، آسایش به دور از زندگی ماشینی، احیای بافت های کشاورزی و سنتی، فعال نگه داشتن مزرعه های کوچک و قدیمی، جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهرها، درآمد زایی مناسب و ... مورد توجه بسیاری از دولتمردان و گردشگران قرار گرفته است (شاهچراغی و واحدی، ۲۰۱۰).

کشور ما نیز با توجه به تنوع آب و هوایی و دارا بودن روستاهای بسیار زیبا با محصولات کشاورزی فراوان ظرفیتهای فراوانی در جذب توریست ویا به عبارتی مقوله گردشگری کشاورزی یا اگروتوریسم دارد. استان مازندران نیز بدلیل دارا بودن شرایط ویژه

³ Gee, Chuck Y

⁴ szabo

⁵ sharply

اقلیمی، آب و هوای مناسب، خاک حاصلخیز و نیروی کار پر تلاش ظرفیت های فراوانی در زمینه گردشگری کشاورزی دارد؛ زیرا بیش از سه هزار روستای مازندران که در مناطق مختلف کوهستانی و جلگه ای پراکنده اند، ظرفیت های فراوانی برای تولید انواع محصولات کشاورزی دارند که خود عامل مهمی در جذب گردشگران دوستدار طبیعت است. گسترش بهره برداری از مزرعه ، افزایش مصرف کنندگان محصولات کشاورزی ، افزایش آگاهی پیرامون محصولات کشاورزی محلی ، توجه بیشتر به اهمیت نگهداری اراضی کشاورزی ، کسب درآمد اعضای خانواده کشاورز ، تشویق کشاورزان به ادامه فعالیت کشاورزی ، جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهر کمک به احیای سنت ها ، هنرها و صنایع محلی ، پیشرفت و بهبود فرهنگ ، ارتباط و درک درون منطقه ای و افزایش استفاده از محصولات و خدمات محلی هم از مهم ترین پیامدهای توسعه گردشگری کشاورزی در مازندران است. امروزه گردشگری روستایی با توجه به اینکه کشاورزی اهمیت خود را به عنوان محور اصلی توسعه روستا از دست داده است ، روبه توسعه دارد . زیرا رشد فزاینده جمعیت ، افزایش بهره برداری ها ، کاهش منابع طبیعی و در نتیجه آن تهدید محیط زیست انسانی ، جوامع روستایی را برای ادامه حیات و تداوم رشد خود به منابع درآمدی دیگری وا داشته است . دولت ها و برنامه ریزان نیز باید از عرضه کنندگان بخواهند جریان گردشگری روستایی را به نواحی مختلف سوق دهند تا از این طریق علاوه بر رشد اقتصاد محلی ، وضعیت خانواده های کشاورزان نیز بهبود یابد . در این زمینه منطقه بندی گردشگری روستایی بسیار حائز اهمیت است که به مقاصد گردشگری روستایی بعنوان مکانی برای یک تجارت نگریسته شود.

مواد و روش ها

تکنیک ارزشگذاری مشروط^۶ (CVM) اولین بار در سال ۱۹۴۷ توسط کریسی - وانتراپ^۷ معرفی و برای اولین بار توسط دیویس^۸ در سال ۱۹۶۰ استفاده شد (مایکل و کارسون^۹، ۱۹۸۹). این روش، تمایل به پرداخت افراد را در قالب ابزارهای فرضی تعیین می نماید (لی و هان^{۱۰}، ۲۰۰۲). در واقع در این روش به منظور تعیین ارزش اقتصادی کالاها و خدمات زیست محیطی لازم است تا به افراد مراجع شود. به همین دلیل روش ارزشگذاری مشروط را غالباً روش ترجیح نیز می نامند (ونکاتچالام^{۱۱}، ۲۰۰۳) در نظریه های اقتصادی، تغییر در رفاه مصرف کنندگان با برآورد مازاد مصرف کننده و تغییرات جبرانی که بیانگر تمایل به پرداخت برای کالاها نیز می باشد، اندازه گیری می شود (باکستیل و مک کانل^{۱۲}، ۲۰۰۷). برای برآورد آنها با استفاده از داده های پرسشنامه های انتخاب دوتایی از الگوی تفاضلی مطلوبیت استفاده می شود (هانمن^{۱۳}، ۱۹۹۴). در روش پرسشنامه ای انتخاب دوتایی، پاسخ دهنده با دو انتخاب بله یا خیر نسبت به یک مبلغ پیشنهادی روبروست. بنا به گفته مارتا- پدروسو^{۱۴} (۲۰۰۷) برای تحلیل و برآورد مناسب تر تمایل به پرداخت افراد روش پرسشنامه های انتخاب دوتایی دو بعدی بر روش قبلی ترجیح دارد. در این تحقیق، از مدل لاجیت برای بررسی تأثیر متغیرهای مختلف توضیحی (مستقل) بر میزان تمایل پرداخت بازدیدکنندگان برای تعیین ارزش استفاده تفرجی از فعالیت های کشاورزی نظیر چشم انداز شالیزارها استفاده شده است. با این فرض که مطلوبیت افراد تابعی از توسعه اگروتوریسم در شالیزارهای استان های شمالی کشور ، درآمد و سایر خصوصیات اقتصادی- اجتماعی است؛ تابع مطلوبیت را می توان به شکل زیر نوشت:

⁶ Contingent Valuation Method

⁷ Ciriacy-Wantrup

⁸ Robert K. Davis

⁹ Mitchell, R. C. and Carson, R. T

¹⁰ Lee, C. and Han

¹¹ Venkatachalam, L.

¹² Bocksteal, N. E. and McConnell, K. E.

¹³ Hanemann, W. M.

¹⁴ Marta-Pedroso

$$u = u(h, y, s) \quad (1)$$

در این رابطه زمانی که فرد تمایل به پرداخت به سبب استفاده تفرجی از فعالیت‌های کشاورزی داشته باشد، h مساوی یک و در غیر این صورت برابر صفر خواهد بود. از سوی دیگر، y و s نیز به ترتیب درآمد و بردار خصوصیات اقتصادی-اجتماعی فرد را نشان می‌دهد. رهیافت ارزش‌گذاری مشروط بر این فرض اساسی استوار است که فرد از تابع مطلوبیت خود آگاه بوده اما اقتصاددان از تابع مطلوبیت افراد اطلاعات کافی در دست نداشته، بنابراین، از دید اقتصاددان تابع مطلوبیت افراد به شکل زیر می‌باشد (هاسمن^{۱۵}، ۱۹۹۳):

$$u(h, y, s) = v(h, y, s) + \varepsilon \quad (2)$$

براین اساس، تابع مطلوبیت افراد یک متغیر تصادفی با میانگین $v(0)$ بوده، که مطلوبیت غیرمستقیم را نیز نشان می‌دهد. جزء ε_h نیز اخلاص تصادفی با میانگین صفر و واریانس ثابت را نشان می‌دهد. چنانچه به فرد مبلغ A ریال پیشنهاد شود تا با پرداخت آن بتوان از فعالیت‌های کشاورزی نظیر چشم‌انداز شالیزارها استفاده تفرجی نموده، در صورتی که فرد تمایل به پرداخت مبلغ فوق را داشته باشد، می‌توان نوشت:

$$y(l, y - A; s) + \varepsilon_1 > v(0, y; s) + \varepsilon_0 \quad (3)$$

از این رو، احتمال تمایل به پرداخت فرد و عدم آن را به ترتیب می‌توان به صورت زیر بیان نمود:

$$P_1 = \Pr\{WTP\} = \Pr\{v(l, y - A; s) + \varepsilon_1 > v(0, y; s) + \varepsilon_0\} \quad (4)$$

$$P_0 = 1 - P_1 \quad (5)$$

اگر η برابر با $(\varepsilon_0 - \varepsilon_1)$ باشد و $F_\eta(\cdot)$ بیانگر تابع توزیع تجمعی η باشد، احتمال تمایل به پرداخت فرد را می‌توان به صورت زیر نشان داد:

$$P_1 = F_\eta(\Delta v) \quad (6)$$

جزء Δv تفاضل مطلوبیت‌های غیرمستقیم در حالت تمایل به پرداخت و عدم تمایل به پرداخت را نشان داده و مقدار آن برابر با:

$$\Delta v = v(0, y; s) + \varepsilon_0 - v(l, y - A; s) + \varepsilon_1 \quad (7)$$

$$\Delta v = v(0, y; s) - v(l, y - A; s) + (\varepsilon_0 - \varepsilon_1) \quad (8)$$

$$\Delta v = v(0, y; s) - v(l, y - A; s) + \eta \quad (9)$$

با فرض وجود توزیع لجستیک و به کارگیری تابع لاجیت برای $F_\eta(\cdot)$ می‌توان نوشت (لی و هان^{۱۶}، ۲۰۰۲):

$$P_1 = F_\eta(\Delta v) = \frac{1}{1 + \exp(-\Delta v)} \quad (10)$$

این تابع با استفاده از روش حداکثر درست‌نمایی قابل برآورد می‌باشد. یکی از مسائل مهم در برآورد الگوهای اقتصادسنجی انتخاب فرم تابعی مناسب برای الگو است. توجه به این مطلب نشان می‌دهد که به‌طور کلی شکل‌های تابع مورد استفاده در روش ارزش‌گذاری مشروط خطی یا لگاریتمی هستند (گو و همکاران^{۱۷}، ۲۰۰۱). در این مطالعه هر دو شکل تابع برآورد گردیدند. با در نظر گرفتن شکل خطی برای تابع مطلوبیت غیرمستقیم، به صورت زیر:

$$v(h, y - A; s) = \alpha_h + \beta y + \varepsilon_h \quad (11)$$

$$\beta > 0, h = 0, 1$$

می‌توان تفاضل مطلوبیت‌های غیرمستقیم را در حالت وجود و عدم وجود تمایل به پرداخت در فرد این چنین نوشت:

¹⁵ Hausman

¹⁶ Lee, C. and Han

¹⁷ Guo and et al

$$v(l, y - A; s) = \alpha_1 + \beta(y - A) + \varepsilon_1 \quad (12)$$

$$v(0, y; s) = \alpha_0 + \beta y + \varepsilon_0 \quad (13)$$

$$\Delta v = v(0, y; s) - v(l, y - A; s) = (\alpha_0 - \alpha_1) + \beta A + \eta \quad (14)$$

براین اساس، در حالتی که مطلوبیت فرد شکل خطی داشته باشد، احتمال تمایل به پرداخت او فقط تابعی از مبلغ پیشنهادی (A) خواهد بود. در صورتی که تابع مطلوبیت غیرمستقیم شکل لگاریتمی داشته، تفاضل مطلوبیت‌های غیرمستقیم و در نتیجه احتمال تمایل به پرداخت تابعی از نسبت مبلغ پیشنهادی به درآمد فرد خواهد بود.

$$v(l, y - A; s) = \alpha_1 + \beta \ln(y - A) + \varepsilon_1 \quad (15)$$

$$v(0, y; s) = \alpha_0 + \beta \ln y + \varepsilon_0 \quad (16)$$

$$\Delta v = v(0, y; s) + \varepsilon_0 - v(l, y - A; s) - \varepsilon_1 = (\alpha_0 - \alpha_1) + \beta \ln\left(1 - \frac{A}{y}\right) + \eta \quad (17)$$

حداکثر مبلغی که فرد تمایل به پرداخت آن داشته، مبلغی است که مطلوبیت فرد در صورت تمایل به پرداخت آن و استفاده تفرجی از فعالیت‌های کشاورزی و عدم وجود تمایل به پرداخت یکسان باشد. از این رو، با فرض وجود تابع مطلوبیت خطی و صفر بودن امید ریاضی η می‌توان حداکثر تمایل به پرداخت ($\text{Max } A$) را به صورت زیر نوشت:

$$\Delta v = v(0, y; s) - v(l, y - A; s) = 0$$

$$\Delta v = (\alpha_0 - \alpha_1) + \beta A = 0 \Rightarrow \text{Max } A = -\frac{(\alpha_0 - \alpha_1)}{\beta} \quad (18)$$

از سوی دیگر، در صورتی که تابع مطلوبیت شکل لگاریتمی داشته، حداکثر میزان تمایل به پرداخت برابر با $y \left[1 - e^{-\frac{(\alpha_0 - \alpha_1)}{\beta}}\right]$ خواهد بود.

#

$$WTP = \alpha + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_9 x_9 \quad (19)$$

که در آن، WTP : تمایل به پرداخت بیشتر برای استفاده تفرجی از فعالیت‌های کشاورزی نظیر چشم‌انداز شالیزارها، x_1 تا x_9 : به ترتیب عبارتند از سن افراد (سال)، جنسیت (زن یا مرد بودن)، فاصله از نزدیک‌ترین روستا، میزان تحصیلات افراد (سال)، جاذبه‌های اگروتوریسم، علاقه مندی به اگروتوریسم، حداکثر هزینه‌ی لازم برای سفر به مناطق روستایی، میزان متوسط درآمد خانوار و تعداد اعضای خانواده به عنوان متغیرهای مستقل می‌باشند. اطلاعات لازم در این مطالعه از تکمیل ۳۲۸ پرسشنامه بوسیله افرادی که در سطح استان مازندران با روش نمونه‌گیری تصادفی در سال ۱۳۹۰ انتخاب شدند، جمع‌آوری شده است.

نتایج و بحث

ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی پاسخگویان مورد بررسی قرار گرفته است. در این مطالعه ۱۵۲ نفر (حدود ۴۶ درصد) از پاسخگویان را زنان و ۱۷۶ نفر (حدود ۵۳ درصد) آن را مردان تشکیل داده‌اند. این اطلاعات با توجه به متنی که در پرسشنامه

آورده شده است سه گزینه را مطرح کردیم مطالب ذکر شده خیلی تازگی داشتند، همه مطالب را می دانستند و در چند مورد تازگی داشت پاسخ دادند به ترتیب گزینه های ۱ تا ۳ پاسخ دادند. ۷۴ نفر حدود ۲۲ درصد افرادی که پرسشگری از آن ها انجام شده است موضوع آگرو توریسم برایشان تازگی داشت، ۱۵۸ نفر چیزی حدود ۴۸ درصد افراد از تمام اطلاعات آگاهی داشتند و ۸۸ نفر حدود ۲۶ درصد پاسخگویان اطلاعات داشتند تا حدودی و به گزینه ی ۳ یعنی وجود چند مورد تازگی پاسخ دادند. میانگین سنی پاسخ دهندگان ۳۲/۷۳ سال با انحراف معیار ۸/۳۰۴ می باشد. تعداد سال های تحصیل مصرف کنندگان دارای حداقل ۹ سال و حداکثر ۲۰ سال می باشد که ۸ نفر حدود ۲/۴ درصد آنان دارای تحصیلات زیر دیپلم، ۱۵۲ نفر حدود ۴۶ درصد دارای تحصیلات دیپلم و فوق دیپلم؛ و ۰/۴۹ درصد دارای تحصیلات لیسانس و بالاتر می باشند.

جدول ۱ - ویژگی های اقتصادی و اجتماعی نمونه

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	حداکثر	حداقل
سن	۳۲/۷۳	۸/۳۰۴	۵۹	۱۹
تحصیلات	۱۴/۴۰۴	۲/۲۲۹	۲۰	۹
تعداد اعضای خانوار	۳/۷۴	۱/۲۷۸	۸	۱
درآمد خانوار (ریال)	۵۹۰۱۲۱/۹۵	۸۲۳۵۲۰/۷۸۷۹	۱۰۰۰۰۰۰	۸۰۰۰۰
جاذبه های آگروتوریسم	۲/۶۹۷	۱/۲۲۶	۵	۱
علاقه مندی به آگروتوریسم	۳/۱۰۶	۱/۹۳۱	۶	۰
حداکثر هزینه سفر به مناطق روستایی (ریال)	۴۲۸۳/۰۲	۸۲۸۱/۳۷	۱۰۰۰	۰

ماخذ : یافته های مطالعه

با توجه به جدول ۲، پرسش های مربوط به تمایل پرداخت به این صورت مطرح می شوند که ابتدا پیشنهاد میانی مورد پرسش قرار می گیرد. در صورت ارایه جواب منفی توسط پاسخ گویان قیمت پیشنهادی پایین، و در صورت ارایه جواب مثبت، قیمت پیشنهادی بالا از پاسخ گویان سوال خواهد شد. همان طوری که مشاهده می شود ۵۸ نفر (۱۷/۶۹ درصد) اولین پیشنهاد را نپذیرفتند و تمایلی برای پرداخت ۵۰۰۰ ریال جهت استفاده تفریحی از روستاها و شالیزارهای استان مازندران نداشتند. ۲۷۰ نفر (۸۲/۳۱ درصد) آن را پذیرفتند. هنگامی که پیشنهاد پایین (۲۵۰۰ ریال) ارایه شد ۴۸ نفر (۱۴/۶۴ درصد) پیشنهاد دوم را نپذیرفتند و بیان کردند که پیشنهاد پایین تری ارایه شود در حالی که ۱۰ نفر (۳/۰۴ درصد) آن را پذیرفتند. آن گروه از پاسخ گویان که اولین پیشنهاد (۵۰۰۰ ریال) را پذیرفتند در گروه پیشنهاد بالا قرار گرفتند که آیا حاضر به پرداخت ۱۰۰۰ ریال جهت استفاده تفریحی از روستاها و شالیزارها را دارند یا خیر؟ ۱۷۶ پاسخ گو (۵۳/۶۶ درصد) پیشنهاد سوم را پذیرفته و ۹۴ نفر (۲۸/۶۵ درصد) این پیشنهاد را نپذیرفتند.

جدول ۲ - وضعیت تمایل به پرداخت مصرف کنندگان

وضعیت پذیرش	شرح	پیشنهاد پایین (ریال ۲۵۰۰)	پیشنهاد میانی (ریال ۵۰۰۰)	پیشنهاد بالا (ریال ۱۰۰۰۰)
پذیرش مبلغ	تعداد	۱۰	۲۷۰	۱۷۶
	درصد	۳/۰۵٪	۸۲/۳۱٪	۵۳/۶۶٪
عدم پذیرش	تعداد	۴۸	۵۸	۹۴
	درصد	۱۴/۶۴٪	۱۷/۶۹٪	۲۸/۶۵٪

جمع	تعداد	۵۸	۳۲۸	۲۷۰
	درصد	٪ ۱۷/۶۹	٪ ۱۰۰	٪ ۸۲/۳۱

ماخذ : یافته های مطالعه

در قسمتی از این مطالعه به بررسی اهمیت برخی عوامل برای توسعه اگروتوریسم در شالیزارهای استان های شمالی کشور از دیدگاه پاسخ گویان پرداخته شده است . به همین منظور برای هر یک از عوامل مورد نظر ، پنج گزینه خیلی کم (با امتیاز ۵)، کم (با امتیاز ۴)، متوسط (با امتیاز ۳)، زیاد (با امتیاز ۲) و خیلی زیاد (با امتیاز ۱) قرار داده شده تا مصرف کننده بر اساس اهمیت آن یکی از گزینه ها را انتخاب نماید . پس از تجزیه و تحلیل اطلاعات نتایج بدست آمده در جدول (۳) گزارش شده است . پاسخگویان از بین عواملی که مورد پرسش قرار گرفت بیشترین امتیاز را به فراهم سازی امکان استقرار و اسکان مناسب در شالیزارها داده اند و معتقدند که این عامل بیشترین تاثیر را در توسعه اگروتوریسم دارد. پس از ، میزان اهمیتی که افراد به تبلیغات رسانه ای میدهند و سهولت در عبور و مرور به روستاها در رده های دوم و سوم بعنوان عوامل موثر در افزایش استفاده تفریحی از روستاها و شالیزارهای استان مازندران قرار گرفته اند . از بین عوامل بیان شده کمترین اهمیت از نظر پاسخ دهندگان مربوط به حمایت از کشاورزان در جهت بهبود زیباسازی شالیزارها میباشد.

جدول ۳ - بررسی اهمیت عوامل مختلف در افزایش توسعه ی اگروتوریسم

عوامل	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
تبلیغات رسانه ای	۹	۸	۱۸	۶۵	۶۰
ترغیب و تعریف تجربه دوستان	۶	۹	۲۴	۷۷	۴۷
حمایت از کشاورزان در جهت بهبود زیباسازی شالیزارها	۹	۶	۲۸	۷۳	۴۲
سهولت در عبور و مرور به روستاها	۹	۷	۳۵	۶۰	۵۳
فراهم سازی امکان استقرار و اسکان مناسب در شالیزارها	۹	۵	۲۰	۶۳	۶۵

ماخذ : یافته های مطالعه

باتوجه به نتایج این مطالعه و با نظر به جدول شماره ۴ ، مشاهده می شود که متغیر جنسیت اثر مثبت و معنی داری در سطح یک درصد، بر پذیرش مبالغ پیشنهادی جهت استفاده اگروتوریسم از روستاها و شالیزارهای استان مازندران خواهد داشت. این نکته به این معنی است که مردان تمایل بیشتری به پرداخت جهت استفاده اگروتوریسم از روستاها و شالیزارهای استان مازندران داشته و نسبت به زنان اهمیت بیشتری به اگروتوریسم نشان خواهند داد.

همچنین متغیر سن اثر منفی و معنی داری در سطح ده درصد بر احتمال پذیرش مبالغ پیشنهادی جهت استفاده اگروتوریسم از روستاها و شالیزارهای استان مازندران می باشد. لذا جوانترها اهمیت بیشتری به اگروتوریسم داده و احتمال پرداخت از طرف آنان بیشتر است. همچنین نتایج نشان می دهد که یک درصد افزایش در سن افراد منجر به کاهش احتمال پذیرش مبالغ پیشنهادی معادل ۰/۱۶ درصد خواهد شد. همچنین براساس اثر نهایی این متغیر، با افزایش هر سال به سن بازدیدکنندگان، احتمال پذیرش مبالغ پیشنهادی معادل ۰/۰۳۳۴ واحد کاسته خواهد شد. با توجه به این مطالعه متغیر تحصیلات اثر مثبت و معنی داری در سطح ۱درصد بر پذیرش مبالغ پیشنهادی دارا می باشد. این به این معنی است که افراد تحصیل کرده نسبت به افرادی که تحصیلات دانشگاهی نداشته و یا تحصیلات کمتری دارند اهمیت بیشتری به اگروتوریسم و لزوم آن می دهند. افزایش یک درصدی در تحصیلات افراد منجر به افزایش احتمال پذیرش مبالغ پیشنهادی معادل ۰/۲۱ درصد خواهد شد. بر اساس اثر نهایی

متغیر تحصیلات، با افزایش هر سال به سال های تحصیل بازدیدکنندگان ، احتمال پذیرش مبالغ پیشنهادی معادل ۰/۰۰۰۰۲۳۴ واحد افزایش خواهد یافت.

همچنین اطلاعات از جاذبه های اگروتوریسم اثر مثبت و معنی داری در سطح ۵ درصد دارا می باشد و با کشش محاسبه شده افزایش یک درصدی در اطلاع از جاذبه های گردشگری باعث افزایش ۰/۹۴ در صدی در احتمال پذیرش مبالغ پیشنهادی می شود.

متغیر های مورد بررسی دیگر در این پژوهش علاقه مندی به اگروتوریسم می باشد که دارای اثر مثبت و معنی داری در سطح ۵ درصد می باشد و با توجه به محاسبه ی کشش این متغیر با افزایش یک درصد در علاقه مندی افراد به اگروتوریسم به کاهش ۰/۲۲ در تمایل پرداختن می گردد. با افزایش یک درصد در علاقه مندی به اگروتوریسم ۰/۱۲ تمایل به پرداخت بیشتر می گردد. متغیر بعدی که در الگوی لجیت به عنوان یک متغیر توضیحی وارد شده است حداکثر هزینه ی لازم برای سفر به مناطق روستایی است. ضریب برآورد نشان می دهد رابطه ی معنی داری (در سطح ۱ درصد) بین حداکثر هزینه های لازم برای سفر به مناطق روستایی و احتمال پذیرش مبالغ پیشنهادی وجود دارد. در اثر افزایش یک درصدی در این حداکثر هزینه ها میزان احتمال تمایل به پرداخت بازدیدکنندگان به میزان ۰/۱۶ درصد کاهش می یابد. همچنین براساس اثر نهایی این متغیر، با افزایش هر یک میلیون ریال به حداکثر هزینه ی لازم برای سفر به مناطق روستایی، احتمال پذیرش مبالغ پیشنهادی معادل ۲/۶ واحد کاسته خواهد شد. همچنین تعداد اعضای خانوار، رابطه ی منفی و معنی داری در سطح ۱ درصد دارا می باشد که این بدان معناست که افزایش ۱ درصدی در این تعداد افراد خانواده باعث افزایش ۰/۲۸ درصدی در احتمال پذیرش مبالغ پیشنهادی می شود. همچنین براساس اثر نهایی این متغیر، با افزایش هر نفر به تعداد اعضای خانوار ، احتمال پذیرش مبالغ پیشنهادی معادل ۰/۰۰۰۰۱۰۳ واحد کاسته خواهد شد. آخرین متغیر مورد مطالعه، درآمد خانوار می باشد که دارای رابطه ی مثبت و معنی داری در سطح ۱ درصد می باشد. با افزایش ۱ درصدی در درآمد خانوار تمایل به پرداخت آنها به اندازه ی ۰/۵۱ درصد افزایش میابد. براساس اثر نهایی این متغیر، با افزایش هر یک میلیون ریال به درآمد خانوار ، احتمال پذیرش مبالغ پیشنهادی معادل ۰/۰۵۲۹ واحد افزایش خواهد یافت. همانگونه که در برآورد الگوی لجیت مشخص است، بیشترین اثر را بر احتمال پذیرش مبالغ پیشنهادی، متغیر اطلاع از جاذبه های اگروتوریسم (با کشش ۰/۰۹ درصدی) خواهد داشت و کمترین اثر را بر احتمال پذیرش این مبالغ مربوط به متغیر سن (با کششی معادل ۰/۱۶ - درصدی) دارا می باشد.

جدول ۴ - برآورد مدل لجیت

متغیر	ضریب برآورد شده	ارزش آماره t	کشش در میانگین	اثر نهایی
ضریب ثابت	۱/۰۴۸۳	۱/۴۶۵۶	---	---
جنسیت	۰/۴۶۷	۳/۳۳***	۰/۰۸۰۳	۰/۲۰۲
سن	-۰/۰۱۵۲	-۱/۷۳۴*	-۰/۱۶۲	-۰/۰۳۳۴
تحصیلات	۰/۰۰۰۱۰۶	۲/۸۳۳***	۰/۰۲۱۲	۰/۰۲۳۴
جاذبه های اگروتوریسم	۰/۰۰۰۰۴۷۵	۲/۵۳۵**	۰/۰۹۴۶	۰/۰۴۰۴
علاقه مندی به اگروتوریسم	۰/۰۰۰۰۵۷۴	۱/۸۹۱**	۰/۰۲۲۹	۰/۰۱۲۶
حداکثر هزینه ی سفر به مناطق روستایی	-۰/۰۰۰۰۱۱۸	-۴/۴۸۳***	-۰/۰۱۶۴	-۰/۰۰۰۰۰۲۶
تعداد اعضای خانواده	-۰/۰۰۰۰۴۷۲	-۳/۵۳۵***	۰/۰۲۸۳	-۰/۰۱۰۳
درآمد خانوار	۰/۰۰۰۰۰۲۶۹	۳/۰۳۶۹***	۰/۰۵۱۶	۰/۰۰۰۰۰۰۵۹۲
Likelihood Ratio Statistic (L.R. Statistic) = ۱۴/۰۵۷۹ Percentage of Right Prediction = ۰/۶۸۷ Maddala R-Square = ۰/۴۰۱۲				

ماخذ: یافته‌های مطالعه

باتوجه به نتایج برآورد کشش، مشخص است که متغیر بهبود جاذبه‌های گردشگری بیشترین اثر را بر پذیرش مبالغ پیشنهادی جهت استفاده اگروتوریسم از شالیزارهای استان مازندران را داشته است. درصد صحت پیش بینی صحیح در مدل و آماره درست نمایی حاکی از آن است که مدل برآوردی توانسته است درصد قابل قبولی از مقادیر وابسته را با توجه به متغیرهای توضیحی پیش بینی نماید. به عبارتی حدود ۶۹ درصد پاسخگویان تمایل به پرداخت پیش بینی شده بله یا خیر را با ارائه نسبی کاملاً مناسب با اطلاعات، به درستی اختصاص داده اند. همچنین آماره‌های Maddala و آماره حداکثر درست نمایی (LR) نیز مؤید معنی داری مناسب الگوی برآوردی است. همانگونه که ملاحظه می‌شود سطح معنی داری $I.R$ در سطح یک درصد می‌باشد در انتهای نتایج لازم به ذکر است که میانگین تمایل پرداخت هر فرد جهت استفاده اگروتوریسم از روستاها و شالیزارهای استان مازندران، طبق یافته‌های این مطالعه و با برآورد رابطه (۱۹) و میانگین قرار دادن متغیرهای توضیحی (متغیرهای کیفی و مجازی مُد قرار داده شد). برابر $۸۹۹۲/۳۳۴$ ریال خواهد بود. در نهایت لازم به ذکر است که توسعه صنعت اگروتوریسم در منطقه، علاوه بر فرهنگ سازی مناسب و افزایش مطلوبیت بازدیدکنندگان در نهایت به افزایش رفاه روستانشینان منجر خواهد شد. در واقع با توسعه این صنعت، امکان افزایش درآمدهای واقعی شالیزارهای استان مازندران وجود خواهد داشت و در نهایت رفاه روستانشینان بهبود خواهد یافت.

پیشنهادها

باتوجه به نتایج این مطالعه افراد جوان‌تر تمایل بیشتری برای پرداخت جهت اگروتوریسم داشته و اهمیت بیشتری به این صنعت خواهند داد. لذا با آشنا نمودن بیشتر جوانان از پتانسیل‌های این صنعت می‌توان در آینده به توسعه صنعت اگروتوریسم امیدوار بود. بر همین اساس فراهم نمودن امکانات ضروری و لازم، بویژه جهت استفاده این قشر از مناظر طبیعی ضروری خواهد بود. همانگونه که نتایج این مطالعه نشان داد، مردان تمایل بیشتری به پرداخت جهت استفاده اگروتوریسم از روستاها و شالیزارهای استان مازندران داشته و نسبت به زنان اهمیت بیشتری به اگروتوریسم نشان خواهند داد. از آنجا که معمولاً سرپرست خانوار مردان می‌باشند، می‌توانند نقش مؤثری در توسعه فرهنگ اگروتوریسم در میان خانواده داشته باشند. با افزایش جاذبه‌های اگروتوریسم، تمایل افراد برای پرداخت بابت استفاده از آن نیز بیشتر خواهد شد. لذا تهیه امکانات لازم جهت جذب گردشگران در آینده از اهمیت قابل توجهی برخوردار خواهد بود. در این راستا تهیه امکانات حمل و نقل و جابجایی افراد و سایر امکانات رفاهی بسیار ضروری خواهد بود. همانگونه که از برآورد کشش‌ها مشخص بود، این متغیر بیشترین اثر را بر پذیرش مبالغ پیشنهادی جهت توسعه اگروتوریسم در استان داشته است. در مناطقی که امکان عبور و مرور گردشگران وجود دارد، با فراهم آوردن امکانات حمل و نقل مناسب به توسعه اگروتوریسم و در نهایت افزایش رفاه روستانشینان توجه خاصی شود. نتایج نشان داد که افرادی که علاقه-مندی بیشتری به فرهنگ اگروتوریسم داشته‌اند، از توسعه صنعت اگروتوریسم در شالیزارهای استان مازندران بیش از سایرین استقبال خواهند نمود و تمایل بیشتری نیز خواهند داشت. لذا فرهنگ سازی جهت ایجاد علاقه‌مندی در افراد نسبت به صنعت اگروتوریسم به استقبال از توسعه اگروتوریسم در استان مازندران نیز منجر خواهد شد. هرچه هزینه سفر به مناطق روستایی بیشتر باشد، استقبال از صنعت اگروتوریسم در استان مازندران کاهش خواهد یافت. بنابراین ایجاد تورهای مناسب و با قیمت‌های مناسب حتی‌الامکان جهت کاهش هزینه‌های سفر برای هر فرد منجر به توسعه این صنعت خواهد شد. همچنین بهبود دسترسی به روستاها، منجر به کاهش هزینه‌های سفر شده و در نتیجه به افزایش تمایل پرداخت افراد بابت استفاده تفریحی از شالیزارهای

استان مازندران منجر خواهد شد. در همین راستا، توسعه راه‌ها بویژه به روستاهای دیدنی در کشور علاوه بر افزایش سطح توسعه یافتگی روستاها، به افزایش تمایل پرداخت بابت استفاده تفریحی از شالیزارهای استان مازندران منجر می‌شود. تعداد اعضای خانوار عاملی بازدارنده جهت افزایش تمایل پرداخت افراد بابت استفاده تفریحی از شالیزارهای استان مازندران می‌باشد. در این راستا ارائه تخفیف‌های مناسب به تناسب افزایش تعداد افراد خانوار و به تبع آن افزایش بازدید به توسعه صنعت اگروتوریسم در استان منجر خواهد شد. در نهایت درآمد خانوار نیز منجر به افزایش تمایل پرداخت آنها بابت توسعه صنعت اگروتوریسم خواهد شد. لذا با بهبود وضعیت درآمدی افراد از طریق اشتغال زایی و توزیع عادلانه درآمدها، اهمیت افراد به محیط زیست و منابع طبیعی افزایش یافته در نهایت به توسعه صنایع اگروتوریسم در ایران نیز خواهد شد.

منابع:

- ابوالحسنی نژاد، ب.، (۱۳۸۲)، قابلیت و محدودیت های اقلیمی صنعت گردشگری در شهر رامسر و تنکابن، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران.
- دهقانیان، س. و فرجزاده، ز. (۱۳۸۱)، اقتصاد محیط زیست برای غیر اقتصاددانان، (ترجمه). انتشارات دانشگاه فردوس مشهد رضوانی، ع.، (۱۳۷۹)، جغرافیا و صنعت توریسم، انتشارات دانشگاه پیام نور.
- شارپلی، ریچارد جولیا، (۱۳۸۰)، گردشگری روستایی، ترجمه رحمت الله منشی زاده و فاطمه نصیری، نشر منشی.
- شاهچراغی، آ. و واحدی، ع. (۱۳۸۹)، منظر روستایی و توسعه اگروتوریسم، فصلنامه آبادی، ۶۹.
- کاظمی، م.، (۱۳۸۵)، مدیریت گردشگری، انتشارات سمت، تهران.
- محلانی، ص. ا.، (۱۳۸۰)، درآمدی بر جهانگردی، تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- Bocksteal, N. E. and McConnell, K. E. 2007. Environmental and Natural Resource Valuation with Revealed Preferences (A Theoretical Guide to Empirical Models). Published by Springer.
- Gee, Chuck Y. 1386. Tourism in comprehensive vision, Interpreter: Ali Parsaeian, Mohammad Arabi, cultural research office, forth print.
- Guo, Z., Xiao, X., Gan, Y. and Zheng, Y. 2001. Ecosystem functions, services and their values a case study in Xingshan country of china. *Ecological Economics*, 38: 141-154.
- Hanemann, W. M. 1994. Valuing the Environment Through Contingent Valuation. *Journal of Economic Perspectives*, 8(4): 19-43.
- Hausman, J.A. 1993. Contingent Valuation: A Critical Assessment, *North-Holland*, New York, NY, USA.
- Lee, C. and Han, S. 2002. Estimating the Use and Preservation Values of National Parks Tourism Resources Using a Contingent Valuation Method. *Tourism Management*, 23: 531-540.
- Marta-Pedroso, C., Freitas, H. and Domigos, T. 2007. Testing for Survey Mode Effect on Contingent Valuation Data Quality. A Case Study of Web Based Versus in Person Interviews. *Ecological Economics*, 62: 388-398.
- Mitchell, R. C. and Carson, R. T. 1989. Using Surveys to Value Public Goods: The Contingent Valuation Method. Washington, DC: Resources for the Future.
- Szabo, Bernadet. 2005. Rural Tourism as Alternative Income source for Rural Areas along the hortobagy.
- Venkatachalam, L. 2003. The contingent valuation method: a review, *Environmental Impact Assessment Review*, 24: 89-124.

Investigation of Agro Tourism Development in Iran (Case Study: Paddy- Field in Mazandaran Province)

Sekine Fazelian^{18}, Sheyda Aeeni¹, Hamed Rafiee¹⁹, Atefe Nasirinia¹, Majid Mohammadi¹*

Abstract

Given the importance of tourism and ecotourism, and also increased the importance of agriculture in the world in recent years, the recreational use of agricultural activities such as rice paddies and development prospects of the term Agro tourism name has been considered. The development of rural tourism activities and Agro tourism because farmers' incomes increase and improve the welfare of the villagers, is of particular priority. The present study examines the feasibility Agro ourism in paddy fields of Northern provinces. In this paper the use of paddy outing northern provinces of the country, especially by tourists are considered non-native. Methods to achieve results using probit and logit models and quality, especially in order to achieve the objectives of this study questioning 328 tourists from different classes of society have been analyzed. In this study the effect of variables such as distance from the village, travel costs, household income, age, gender, education, family size, Interests and Tourist Attractions were investigated. The results show that Tourist Attractions have the most influence on the amounts proposed. In order to determine the value of paddy Agro tourism province Maximum willingness to pay is estimated 8992.334 Rials. Finally, it is suggested in areas where there are tourists who travel with providing convenient transportation facilities for developing Agro tourism and increasing Villages welfare are attended.

Key words: Agro Tourism, Villages, Rice paddies, Mazandaran, Logit model

JEL :Q5· Q51· Q56

¹⁸ B .Sc. Students of agricultural Economics ,University of Agricultural Science and Natural Resources of Sari

¹⁹ Ph.D. Student of Agricultural Economics, University of Tehran